



EISEN AAN KWALITEIT

In de huidige maatschappij vinden we prestaties bijzonder belangrijk. Daarom stellen we hoge eisen aan de kwaliteit van het onderwijs. Dit kan gevolgen hebben voor de identiteit. Waar ligt het juiste evenwicht?



Dr. A. de Muynck is lector christelijk leraarschap bij Driestar Hogeschool te Gouda.

Volgende week schrijft dr. De Muynck over de rol van de ouders.

Er zijn doorgaans twee opvattingen over de verhouding tussen identiteit en kwaliteit. In de eerste opvatting zijn identiteit en kwaliteit aanvullend. De kwaliteit is te zien in de onderwijsprestaties en in de didactische kwaliteiten van de docent. De identiteit wordt bepaald door de godsdienstles, het gebed en de liederen.

De bijbelvertelling kan mooi of minder mooi zijn, de liederen kunnen op verschillende manieren gezongen worden, maar dat heeft geen directe relatie met de kwaliteit van de school. Als die dingen gebeuren, is de identiteit gewaarborgd.

De andere opvatting is dat een christelijke school in alle opzichten een goede school moet zijn. De kwaliteit hoort aan alle kanten gevoed te worden door de levensbeschouwelijke identiteit. In deze opvatting is er geen sprake van aanvulling maar van integratie. Sommigen zeggen daarom dat

christelijke scholen de beste scholen van Nederland moeten zijn.

DRIE DOELEN

We kunnen de verhouding identiteit en kwaliteit ook benaderen vanuit de vraag waarvoor scholen er eigenlijk zijn. Volgens de onderwijspedagoog Biesta dient goed onderwijs zich altijd rekenschap te geven van haar taak in drie onderscheiden doeldomeinen. Hij onderscheidt kwalificering, socialisering en subjectivering.

Met kwalificering wordt bedoeld dat kinderen toegerust moeten worden voor een volgende stap in hun schoolloopbaan. Socialisering betekent dat kinderen goede burgers moeten worden die zich gedragen overeenkomstig de normen van de samenleving. Subjectivering wordt meestal vertaald met persoonswording. Een kind moet zijn eigen unieke gaven ontplooien en een eigen identiteit ontwikkelen. Deze drie doeldomeinen worden getekend als cirkels, die elkaar gedeeltelijk overlappen.

NADRUK OP PRESTATIES

Een belangrijk inzicht uit het werk van Biesta is dat accentuering van het ene domein altijd doorwerkt in minder aandacht voor de andere domeinen. Wanneer er veel nadruk ligt op de persoonswording en zelfontplooiing van het kind, is er automatisch minder aandacht voor de kwalificatie.

In onze huidige maatschappij heeft kwalificatie juist de hoogste prioriteit waardoor het belang

van socialisering en personificatie minder sterk de nadruk krijgt. Prestaties worden bijzonder belangrijk gevonden.

Niet alleen legt onze overheid hier heel veel nadruk op en wil ze dat Nederland internationaal tot de best presterende landen behoort. Ook ouders vinden hoge prestaties belangrijk, zoals blijkt uit de casus (zie kader).

Streven naar prestaties is onderdeel van de tijdgeest. Vaak hoor je dat hier eigenlijk niet veel mis mee is. Er gaat veel gemeenschapsgeld naar het onderwijs en we mogen best streven naar hoge

Niet alles wat belangrijk is, moet gemeten worden

SCHOOLKEUZE

In een dorp op de Biblebelt zijn er al generaties lang twee scholen: een christelijke en een openbare. De christelijke school wordt voornamelijk bezocht door kinderen uit hervormde gezinnen. Sinds enkele jaren loopt het leerlingenaantal terug. Dit komt niet doordat er minder kinderen geboren worden. Ook de kerkelijke betrokkenheid vermindert niet. Wat is er gebeurd? De reden is dat de openbare school zich sinds enkele jaren sterk profileert op onderwijskwaliteit. Ze streeft hoge prestaties van kinderen na, zonder daarbij afbreuk te doen aan de aandacht voor het individuele kind. Er is een vriendelijke, gedreven directeur die iedereen respectvol behandelt en op school is er ook aandacht voor waarden en normen.

De christelijke basisschool is geen uitblinker. De Cito-scores zijn niet geweldig, er wordt traditioneel onderwijs gegeven en het gebouw ziet er niet aantrekkelijk uit. Christelijke ouders blijken gevoelig voor de goede prestaties van de openbare school. Steeds vaker melden ze hun kind aan bij deze school in plaats van bij de christelijke school.

Wat moeten we hiervan vinden? Hechten de ouders te veel waarde aan de Cito-scores? Of laat de christelijke school identiteit en kwaliteit te weinig hand in hand gaan? In deze casus komt de verhouding tussen identiteit en kwaliteit onder spanning te staan. Wat valt er te zeggen over het evenwicht tussen identiteit en kwaliteit van onderwijs?

opbrengsten. Dat kan niet ont-
kend worden.

Een belangrijke constatering is
evenwel dat de nadruk op kwalifi-
catie ongemerkt ook het belang
van de godsdienstige opvoeding
wegdrukt. Wat we hierin nastre-

stem is (schriften nakijken, cij-
fers geven, rapporten uitdelen),
enorm gegroeid is. We toetsen de
prestaties van kinderen op allerlei
manieren, we evalueren hande-
lingsplannen en meten ook de
oudertevredenheid.

gen in het onderwijs? Laat de in-
spectie niet denken dat we dat
niet kunnen laten zien. Als reflex
wil men graag bewijzen dat er
belangrijker dingen zijn. En als je
iets wilt bewijzen, moet je ook
een meetinstrument hebben. Zo



ven, bevindt zich voornamelijk in
de domeinen van socialisatie en
subjectivering. Vanuit deze optiek
is de grote nadruk op prestaties
een sluimerende 'killer' van het
christelijk onderwijs.

MEETBAARHEID

Onderdeel van de nadruk op pres-
taties is de neiging om zoveel mo-
gelijk te willen meten. Onderwijs
wordt als een economisch ver-
schijnsel gezien. Als je ergens in
investeert, wil je de uitkomst met-
ten. Als de uitkomsten onbevredi-
gend zijn, kun je doelgericht stre-
ven naar meer efficiëntie.

Deze bedrijfsmatige manier van
kijken heeft gevolgen. Redeneren
in termen van investeren en op-
brengsten leidt ertoe dat de kleine
meettraditie die er sinds de ne-
gentiende eeuw in ons schoolsy-

Bestuursleden uit het bedrijfsle-
ven vinden instrumenteel denken
heel gewoon. Waarom zou je het
meten niet gebruiken om het on-
derwijs te verbeteren? Zij hebben
daarin voor een deel gelijk. Som-
mige dingen kun je gewoon ver-
beten door goed de stand van
zaken in kaart te brengen en op
grond hiervan te handelen.

GEVAAR

Maar er is ook een gevaar. De be-
hoefte om zo veel mogelijk te me-
ten, nestelt zich zo in onze ge-
dachten dat we denken dat we
alles wat belangrijk is moeten
meten. Zo hoor ik directeuren
klagen dat de inspectie verengd
over onderwijs denkt, omdat ze
zich concentreert op rekenen, taal
en begrijpend lezen.
Er zijn toch veel belangrijker din-

ontstaat er bij scholen een be-
hoefte aan meetinstrumenten
voor bijvoorbeeld de sociaal-emo-
tionele ontwikkeling, de morele
ontwikkeling of zelfs de gods-
dienstige ontwikkeling.

En dan beseffen we dat er iets mis
gaat. Willen we de resultaten van
de godsdienstles meten of het
effect van het bidden op de bele-
ving van kinderen? We vinden de
bijbelvertelling en het gebed in
het christelijk onderwijs van hoge
waarde, en toch voelt iedereen
aan dat je hier geen toetsen op
moet ontwikkelen. Niet alles wat
belangrijk is, moet gemeten wor-
den.

OPPASSEN GEBLAZEN

De drang om te meten is een ei-
gen leven gaan leiden. We zijn
gewend houvast te zoeken in

*Het doel van
onderwijs staat
dicht bij het
liefdesgebod.*

>>

meetgegevens. Cijfers van een kind worden vergeleken met het klassengemiddelde. Het geeft ouders een veilig gevoel als hun kind op het gemiddelde zit of net erboven. Dan gaat het tenminste goed.

Prestatiescores doen ook iets met bestuur en directie. Als de gemiddelde Cito-score maar tenminste vergelijkbaar is met die van andere scholen in het dorp, loopt je reputatie geen gevaar. Dat we ons aan dit soort gegevens vastklampen, onthult welke beelden over kwaliteit zich ongemerkt aan ons hebben opgedrongen.

Het is oppassen geblazen. Het belang hechten aan meetgegevens kan zich tegen ons keren. Voor je het weet geef je de boodschap af dat alleen wat gemeten kan worden kwaliteit heeft.

CHRISTELIJK KWALITEITSDENKEN

Is hieraan te ontkomen? Ik noemde al twee manieren van denken over de verhouding kwaliteit en identiteit. Bij de eerste vult het een het ander aan. Bij de tweede zijn kwaliteit en identiteit geïntegreerd. De tweede optie heeft mijn voorkeur omdat het christelijke karakter door de hele school zichtbaar moet worden.

METEN

Christelijke schooldirecteuren en besturen kunnen in het debat met inspectie en onderwijsdeskundigen het volgende motto verdedigen: 'niet alles wat belangrijk is, moet gemeten worden'. Toch is het soms behulpzaam om dingen te meten. Een paar regels:

- Meet alleen die dingen waar het onderwijs beter van wordt. Dit is aan de inspectie goed uit te leggen.
- Als er verplicht opbrengstgericht gewerkt moet worden, organiseer dit dan niet top-down, maar maak er een uitdaging van voor een (deel)team.
- Beperk administratieve ballast. Meet alleen op hoogst noodzakelijke momenten en dan zo sober mogelijk. Liever een vragenlijst met vijf vragen dan met twintig vragen.

Deze optie behoeft gezien de huidige context echter verdieping. Er moet vooral gedacht worden in termen van 'kwaliteit vanuit identiteit'. Augustinus heeft benadrukt dat christelijk onderwijs draait om de liefde. Onderwijs in christelijke geest heeft tot doel dat kinderen God leren liefhebben en hun naaste als zichzelf. Het doel van onderwijs staat dicht bij het liefdesgebod. Ook de kwaliteit van het onderwijs kan daaruit begrepen worden.

LIEFDE

Doordenkend op Augustinus kunnen we zeggen dat de liefde naast het doel van het onderwijs ook de vorm van het onderwijs bepaalt. De lespraktijk moet doortrokken zijn van liefde. Dit kwaliteitskenmerk moet je niet willen vatten in meetgegevens. De liefde geeft en is niet uit op gewin.

De taal van de liefde is een andere dan die van prestatie en efficiëntie. Tegen de geest van 'de wereld' valt niet te concurreren. Daarom moeten we in het christelijk onderwijs de meest kernachtige vragen centraal blijven stellen. Hebben we als christelijke leraren zelf God lief, met de wereld die Hij heeft geschapen en onderhoudt? Merken de leerlingen dat op, door de manier waarop je over je vak praat? Ben je een verwijzer naar God? Is het je als leerkracht een vreugde dagelijks met je kinderen op weg te gaan?

TOEWIJDING

De christelijke school in de Biblebelt moet haar werk niet op dezelfde manier beter doen dan de openbare school, maar op een andere manier investeren in haar werfkracht. Daarmee heeft ze overigens geen vrijbrief om een loopje te nemen met haar prestaties.

Liefde betekent inspanning en toewijding. Leraren in het christelijk onderwijs moeten vanuit de liefde gedreven zijn om in alle opzichten kwaliteit te leveren.

A. DE MUYNCK



OMGAAN MET OUDERS

Omgaan met ouders is voor leerkrachten niet altijd gemakkelijk. Ouders hebben het imago van kritische consumenten. Erkenning van de eigen verantwoordelijkheid en een gedeeld ideaal bieden echter een goede basis voor samenwerking en partnerschap.



Dr. A. de Muynck is lector christelijk leraarschap bij Driestar Hogeschool te Gouda.

Onderzoek naar keuzegedrag van ouders in opdracht van Verus (voorheen: de Besturenraad) heeft aangetoond dat hedendaagse ouders van christelijke scholen sterk op hun intuïtie afgaan. Het onderzoeksrapport draagt de titel: 'Als het goed voelt'. Dat 'goed voelen' verwijst naar de wens van ouders dat de school aandacht heeft voor de persoonlijke ontwikkeling van het kind. Ouders maken zich daar, bij het zoeken naar een school voor hun eerste kind, een voorstelling van.

KEUZE VOOR EEN SCHOOL

Soms kiest men een school die er net zo vertrouwd uitziet als de school waar men zelf op heeft gezeten. Als die er niet is, speelt de ideale afstand van huis tot school een rol (zie kader) of de kleinschaligheid van de school. Christelijke identiteit wordt intuïtief vertaald in een goed pedagogisch klimaat of de spiritualiteit van de leerkrachten waar men zich prettig bij voelt. Men gaat af op verhalen van anderen. Bij de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs gaat men op andere dingen letten, zoals het niveau en de weerbaarheid van het kind. In de keuze voor een basisschool heeft het eerste formele contact met de directeur grote invloed. Opmerkelijk genoeg blijkt kennis van CITO-scores weinig invloed te hebben op de

eerste schoolkeuze. Kennelijk is de tijdgeest die ik in het vorige artikel beschreef de nadruk op prestaties niet direct terug te zien in de eerste schoolkeuze van ouders. Het proces dat zich in het betreffende dorp in de Biblebelt afspeelde, zal dus niet in de eerste plaats te maken hebben gehad met de CITO-scores van de openbare school. Waarschijnlijk heeft het verhaal dat de kinderen het op de openbare school zo naar hun zin hebben, het keuzegedrag beïnvloed.

KRITISCHE OUDERS

Maar er speelt ook iets anders. Ouders worden wel kritisch op schoolprestaties, wanneer hun kind(eren) langer op school zit(ten), zo blijkt uit hetzelfde onderzoek. Veel scholen ervaren ouders als bijzonder kritisch. Daar zijn een paar redenen voor. De eerste reden is positief. Ouders willen hun kinderen beschermen. Als het onderwijs niet goed is, zoeken zij, ter wille van de toekomst van hun kinderen, verbetering. Het goede zoeken voor de toekomst van hun kinderen is iets dat ouders moeten doen. Daarom is een kritische geest van ouders in zekere zin gerechtvaardigd. De tweede reden is de invloed van

het economische denken. De school wordt vergeleken met een bedrijf dat een hoog rendement moet leveren. Ouders zijn klanten en wanneer ze eenmaal afnemer zijn, mogen ze zich ook kritisch gedragen. De klant is immers koning. Als ouders zichzelf als klant zien, geeft dit een vrijbrief voor klagen en het stellen van eisen. Als ouder ben je gebruiker en de school moet harder werken als ze onvoldoende presteert. De derde reden is het positieve beeld van het eigen gezin. Onderzoek laat zien dat ouders het besef van waarden en normen achteruit vinden gaan in de samenleving, maar dat de eigen kinderen daar gunstig bij afsteken. Ouders kijken positief naar het eigen gezin, en als er iets mis gaat met hun kinderen, zijn anderen daar de schuld van.

PARTNERSCHAP

Is er in onze tijd nog een ideale verhouding tussen school en ouders denkbaar? Ik denk van wel. Er kan een evenwichtige relatie ontstaan als ouders zichzelf niet zien als klant maar als partner. Meer dan ooit is het van belang dat ouders de christelijke school niet zien als een bedrijf dat een product levert, maar als een part-

SCHOOLKEUZE

Op welke school meld je je kinderen aan als je niet in de Biblebelt woont? Ik sprak iemand die moest verhuizen naar een Brabants dorp omdat haar man bij een technisch bedrijf werkte. Het gezin koos een dorp met een relatief behoudende pc-school als woonplaats. De ouders wilden dat de kinderen op de basisschool beschermd op zouden groeien. Maar op het moment dat de oudste naar de middelbare school zou gaan, piekerden ze er niet over om het kind een uur met de trein te laten reizen. Maar hoe zou het voor hun dochter zijn om dagelijks tussen kinderen uit andere milieus te verkeren? Ze namen haar mee naar de rooms-katholieke middelbare school en spraken intensief over hoe het daar zou kunnen zijn.

ner waarmee je een gezamenlijk ideaal nastreeft. Ik spreek hier bewust van ideaal en niet van een doel. Doelen worden op allerlei manieren nagestreefd. En door-

hetzelfde perspectief. Beiden hebben als ideaal voor ogen dat de volgende generaties 'hun hoop op God zullen stellen' (Ps.78). En in de wetenschap dat de voorgaande

doeldomeinen van onderwijs die ik in het vorig artikel noemde (kwalificering, socialisering en subjectivering). Je kunt dit pragmatisch bekijken, in de betekenis



dat we op veel doelgebieden kennis hebben, is er ook veel reden om kritiek te hebben. Meer dan vroeger is er deskundigheid over allerlei aspecten van de ontwikkeling van kinderen en over afwijkingen daarvan. Meer dan ooit is er ook kennis van de problemen die zich in schoolorganisaties kunnen voordoen. Met deze kennis weten we ook hoe doelstellingen gefrustreerd worden, zowel aan de kant van ouders als aan de kant van de school. Het is daarom zaak bescheiden en realistisch te zijn over wat we aan doelen kunnen bereiken. Niet de doelen maar het ideaal moet in de samenwerking centraal staan. Ouders en school mogen leven uit

generaties steeds bewezen hebben er zelf weinig van terecht te brengen ('opdat ze niet zouden worden als hun vaders') houden we aan dit ideaal vast. Zowel ouders als school wijzen hun kinderen op de verlossing die bij God vandaan komt.

GEZAMENLIJK PROJECT

In mijn opvatting is het de taak van een christelijke school om het 'opvoedingsproject' te zien als een gezamenlijke opdracht. Internationaal wordt op dit moment ouderbetrokkenheid als een belangrijke factor gezien voor de kwaliteit van onderwijs. Hoge betrokkenheid van ouders heeft een gunstige invloed op de drie

van: als je goede samenwerking met ouders organiseert, krijg je beter onderwijs. Ik vul het partnerschap graag wat principiëler in. School en ouders sluiten een noodzakelijk *verbond* waarin zij elkaar beloven te helpen en tegelijk elkaars 'kritische vriend' te zijn.

Voor ouders betekent dit dat ze rekening houden met het eigen karakter van een school. Het is geen bedrijf maar een gemeenschap waarin met mensen gewerkt wordt. Een school lijkt in veel opzichten meer op een gezin dan op een bedrijf. Er wordt hard gewerkt, maar dat gebeurt niet met machines, maar in een leefgemeenschap. De manier waarop

Belangrijk om als ouders en school elkaar vast te houden.

>>

relaties gesticht en onderhouden worden, hebben veel invloed op de resultaten. Ouders die zien dat het niet zo goed gaat met hun kind, mogen van de leerkracht veel begrip en inspanning verwachten. Tegelijk dienen ze de school tegemoet te treden met begrip voor de complexiteit van het schoolleven. De ouders dienen het eigen gezag van de school als 'verbondspartner' te erkennen en andersom. Als er op school straf wordt gegeven, mogen ouders niet aan hun eerste reflex toegeven om de leraar of de directeur op te bellen en deze tot de orde te roepen.

VERWACHTINGEN

Ook met de erkenning van de 'verbondsrelatie' tussen ouders en school zijn hedendaagse christelijke ouders kritische ouders.

Als zij zich
als partner
opstellen,
mogen ze
dat ook
zijn. Van
de school
vereist dit
dat ze goed
en duidelij
lijk com-

municieert over haar manieren en over wat ze van de ouders verwacht. De school heeft geen gezag over de ouders, maar mag wel duidelijk maken wat ze van ou-

ders verwacht en wat ouders van de school kunnen verwachten. Christelijke scholen hoeven niet bekend te staan als 'softe' scholen. Maar daar waar liefde de drijvende kracht is, wordt een vriendelijke respectvolle sfeer nagestreefd, iets wat ouders gezien de bescherming die ze voor hun kind willen belangrijk vinden. Ouders dienen de school evenzeer te erkennen als kritische partner. Veel scholen merken dat ouders daar behoefte aan hebben. Jonge ouders voelen zich vaak verlegen met de opvoeding en zijn maar wat blij als ze de leerkracht aan kunnen spreken als bondgenoot.

HOOP WERKT DOOR

Het partnerschap van school en ouders wordt gedragen door een gezamenlijk ideaal. Je streeft hetzelfde na, je verlangt naar het-

zelfde en
hoopt op
hetzelfde.
Hoop is
de dra-
gende
grond
wanneer
ouders en
school
een moei-

Het partnerschap van school en ouders wordt gedragen door een gezamenlijk ideaal

lijk gesprek hebben over leerproblemen of over pesten en ruzies op het schoolplein. Het gezamenlijk verlangen moeten we ook voor ogen houden als een leraar ziet dat de ouders van de opvoeding niet veel terechtbrengen of omgekeerd; als ouders zien dat de houding van de leraar niet zo pedagogisch is.

De kwaliteit van christelijk onderwijs zal blijken op de kritieke momenten. Zijn we dan in staat elkaar vast te houden? Aan de ene kant hebben we de plicht om elkaar de waarheid te vertellen (Kol. 3:16). Aan de andere kant zullen we bereid moeten zijn om elkaar te vergeven. Zeventig maal zeven maal. Dat valt niet mee. En toch zal dit de meest concrete doorwerking zijn van het liefdesgebod in het christelijk onderwijs.

A. DE MUYNCK

HOE HOUD JE GOED CONTACT MET JE SCHOOL?

Voor het basisonderwijs:
Zorg dat je de leerkracht van je kind regelmatig ziet, ook als het goed gaat. Spreek waardering uit voor de leerkrachten. Neem het op voor de belangen van je kind, maar realiseer je in hoe je daarover spreekt dat jouw kind niet het enige is in de klas.

Voor het voortgezet onderwijs:
Ga ook naar een contactavond als het goed gaat met je kind. Zorg dat je de mentor kent. Spreek waardering uit voor het werk van de leraren.